

DE KOEKAMP, SCHAKEL TUSSEN STAD EN BOS

Onder het motto 'een nieuwe urban vibe' presenteerde Den Haag in 2015 plannen voor een nieuwe aanpak van de buitenruimte. Waren tot dan toe 'schoon, heel en veilig' de uitgangspunten, vanaf dat moment wilde de gemeente het accent ook leggen op initiatief en ondernemerschap, ontspanning en ontmoeting. Onderdeel van de nieuwe aanpak is een programma om de stadsentrees, plekken waar mensen de stad binnenkomen, te verbeteren. Koningin Julianaplein/ Koekamp, pal tegenover het Centraal Station gelegen, is er daar één van.

'Het idee van de stadsentrees is: de bezoeker herkent bij binnenkomst de stad en voelt zich er meteen thuis', zegt Irene Mulder, landschapsarchitect en beleidsmedewerker bij de afdeling Stedenbouw & Planologie van de gemeente Den Haag. 'Dat vereist een topkwaliteit buitenruimte en een herkenbare Haagse identiteit.' Op het Koningin Julianaplein bij Den Haag Centraal Station, dé ontvangstruimte van de stad, sta je zowel op de drempel van de stad als op de drempel van het mooiste stadsbos van Nederland' zegt Mulder. De Koekamp vormt daarbij een cruciale schakel.

Koekamp, Haagse Bos en Malieveld vormen een bijzonder geheel door de unieke ligging in het hart van de stad, maar ook door de nauwe verbondenheid met de vroegste historie van de stad. 'De Koekamplaan is onderdeel van de 'koninklijke' as die loopt van



Tussen station, bos, Malieveld en binnenstad

paleis Noordeinde via Binnenhof, Lange en Korte Voorhout naar Paleis Huis ten Bosch en landgoed de Horsten. Voor de graven van Holland was dit in de veertiende eeuw hun jachtbos. Anno 2017 loopt er nog een boswachter rond, midden in de stad... Vroeg in het planproces hebben we door Stichting In Arcadië een cultuurhistorisch onderzoek laten doen. Leuk was de ontdekking dat de Koekamp het oudste stadspark van Nederland is. Het onderzoek heeft bijgedragen aan het begrip voor de kwaliteit van het gebied. Ook leverde het inspiratie voor het ontwerp van de 'groene entree', zegt Mulder.

In haar ogen is de Koekamp op dit moment een weinig uitnodigende plek. Infrastructuur, hekken en bosschages vormen er fysieke en psychologische barrières. Van een gesloten enclave

in de stad moet het meer een publieke plek worden, waarin tegelijkertijd de historische en ecologische kwaliteiten tot hun recht komen.

Koekamp, Malieveld en Haagse Bos zijn eigendom van Staatsbosbeheer. Door bombardementen, de aanleg van de Atlantikwall en houtkap door de bevolking was het bos na de Tweede Wereldoorlog voor een groot deel verdwenen. Staatsbosbeheer heeft het in de afgelopen decennia weer tot een groots bos ontwikkeld. Gemeente en Staatsbosbeheer hebben al vaker ideeën ontwikkeld voor ingrijpendere aanpassingen zoals overkluizing van de Utrechtse Baan, maar het is tot nu toe bij kleine ingrepen gebleven.

Rond 2015 zag Mulder een aantal ontwikkelingen die een nieuwe aanpak van deze plek kansrijk maakten. De gemeente voerde in het kader van haar ambitie voor de publieke ruimte stadsgesprekken met verschillende stakeholders in de stad, waaronder Staatsbosbeheer. Door de vernieuwing van het Centraal Station werd ook de visie op de publieke ruimte rondom het station herzien en door het vaststellen van het programma voor de stadentrees waren er financiële middelen voor de aanpak van het gebied beschikbaar.

In deze periode was ook Staatsbosbeheer bezig met het heruitvinden van hun rol in de maatschappij. 'Beschermen, beleven en benutten' werd het nieuwe motto van Staatsbosbeheer. 'Door met Staatsbosbeheer in gesprek te gaan en het momentum te benutten vielen de puzzelstukjes samen en ligt er nu een plan voor 'De groene entree' van Den Haag. Samen hebben we de intentie om er een toplek van te maken', aldus Mulder.

Ook zorgde Mulder ervoor dat dit project werd opgenomen in het regionaal groenbeleid van de gemeente. Voor het landschap tussen Den Haag en Leiden is in 2014 de landschapstafel 'Duin, Horst en Weide' opgericht, een samenwerkingsverband met als doel natuur en landschap in dit gebied te ontwikkelen. Eén van de onderliggende doelstellingen is het verbeteren van de relatie tussen stad en ommeland. Het Haagse Bos en de Koekamp vormen de entree vanuit Den Haag naar dit landschap. In het uitvoeringsprogramma van de landschapstafel zijn daarom middelen opgenomen voor het plan van de groene entree. Inmiddels is ook het Nationaal Park Hollandse Duinen opgericht. De partijen die in het gebied samenwerken, dat loopt van Hoek van Holland tot Hillegom, hebben in juni 2017 de ambities voor het Park omarmd. De Koekamp wordt een belangrijke entree tot het Park.

Over Koekamp

De Koekamp ligt voor het Centraal Station in Den Haag en grenst aan het Haagse Bos en het Malieveld. Het gebied maakte oorspronkelijk deel uit van het Haagse Bos en behoorde tot het jachtgebied van de graven van Holland. In de negentiende eeuw transformeerde landschapsarchitect Jan David Zocher De Koekamp in een Engelse landschapstuin. Sinds 1976 scheidt de Utrechtsebaan, het park van het Haagse Bos. Gemeente en Staatsbosbeheer ontwikkelen een plan voor een groene entree vanaf Station CS naar stad en bos.



In het ontwerp, gemaakt door landschapsarchitect Steven Delva in samenwerking met het Ingenieursbureau Den Haag, wordt De Koekamp ook richting binnenstad 'aangeheeld'. Er komt meer samenhang met het stationsplein, waar nadrukkelijk gekozen is voor een groene inrichting. Hierdoor ontstaat een 'groene loper', in contrast met de 'rode loper' die van de Turfmarkt en het Anna van Buerenplein naar het Station is aangelegd. Rond het park bevinden zich veel ministeries en andere overheidsinstellingen. In Zocher-stijl – golvende lijnen, vijverpartijen, bruggen en bosschages – wordt het park zo heringericht dat het aantrekkelijker wordt om er te wandelen, te lunchen of met een laptop een uurtje te werken. Op de plek waar Staatsbosbeheer nu een kantoor en werkschuur heeft, komen horeca en een informatiecentrum. Elders in het park zijn een paviljoen en een haventje gepland. Vanaf het Centraal Station wordt een prettige route naar het bos aangelegd.

Een grote opgave is het in goede banen leiden van de drukke verkeersstromen rond De Koekamp. Door de aanleg van tunnels rijden er al minder auto's langs het park, maar in de spitsuren zitten voetgangers, fietsers en trams elkaar behoorlijk in de weg. Een ander groot obstakel is de Utrechtsebaan, die het park van het Haagse Bos scheidt. Ideaal zou zijn om die te verdiepen, zodat de historische verbinding hersteld wordt, maar dat is een kostbare



Den Haag Centraal



Schakel tussen stad en bos

en technisch ingewikkelde oplossing. Besloten is dat er ter hoogte van de Malietoren in elk geval een bredere en groene overkluizing over de Utrechtse Baan komt.

Placemaking is behalve een fysiek ook een sociaal proces. De gemeente heeft dan ook via een reeks workshops omwonenden, ondernemers en andere belanghebbenden bij de planvorming betrokken. Belangstellenden zijn uitgenodigd voor wandelingen door het park om gezamenlijk de beste route van de paden te bepalen.

De Koekamp is ook onderdeel van het Central Innovation District dat ligt tussen de drie belangrijkste NS-stations van Den Haag: CS, HS en Laan van NOI. Mulder hoopt dat door de hoogstedelijke ontwikkeling die hier is voorzien, er in de toekomst meer kansen zijn om de autoinfrastructuur nog verder terug te dringen, om de Utrechtse Baan te overkluizen en de verbinding tussen Koekamp en Haagse bos te herstellen.

DO:

- Verdiep je in de betekenis en identiteit van een gebied door er cultuurhistorisch onderzoek naar te doen. Betrek partijen die iets met het gebied hebben bij het formuleren van de opgave.

DON'T:

- Leg geen infrastructuur aan die negatieve effecten heeft op de openbare ruimte en die later alleen met dure en ingewikkelde ingrepen te herstellen vallen.